

Avizul Comitetului Economic și Social European – „Rolul tinerilor în tranziția verde”**(Aviz exploratoriu la solicitarea Președinției suedeze)**

(2023/C 184/03)

Raportoare: **Nicoletta MERLO**

Solicitare din partea	Scrisoarea din 14.11.2022
Președinției suedeze a Consiliului	
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	8.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului	
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	152/00/01

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE are convingerea că tinerii pot și trebuie să joace un rol esențial în contextul tranziției verzi. El consideră că este esențial să se elaboreze un nou model de guvernare, mai favorabil incluziunii și capabil să asigure implicarea activă a tinerilor în procesele decizionale, depășind obstacolele încă existente.

1.2. CESE subliniază că este important să se garanteze că organizațiile de tineret joacă un rol de lider în procesul decizional și în dezvoltarea și diseminarea proiectelor legate de sustenabilitate și de mediu, inclusiv garantându-le sprijinul financiar necesar.

1.3. CESE consideră că este vital să se monitorizeze constant efectele pe care investițiile publice, inclusiv cele legate de tranziția verde, le au și le vor avea în viitor asupra tinerilor, printr-o evaluare a impactului economic, politic și social al politicilor ce urmează a fi puse în aplicare, folosind indicatori înainte, în timpul și după aprobarea acestora.

1.4. CESE încurajează instituțiile UE și statele membre să pună în aplicare măsuri și mecanisme pentru a se asigura că perspectiva tineretului este luată în considerare în toate domeniile de politică și să creeze un spațiu care să poată garanta participarea activă a tinerilor prin adoptarea deplină a testului UE pentru tineret.

1.5. CESE consideră că este fundamental ca inițiativele și politicile care vor fi adoptate în contextul Anului european al competențelor să fie corelate cu tema tranziției verzi, cu dezvoltarea durabilă și cu provocările cu care se confruntă tinerii într-o lume aflată în schimbare rapidă.

1.6. Comitetul consideră că este esențial ca educația și dezvoltarea competențelor pe care tinerii se așteaptă să le obțină în acest domeniu să fie evaluate pe baza unei abordări transversale, care să poată asigura competențe teoretice și practice, inclusiv punând în aplicare și îmbunătățind parcursul de la școală la muncă și ucenicile profesionale și, de asemenea, implicând partenerii sociali. Formarea în aceste domenii ar trebui, de asemenea, să devină structurală, fiind concepută și dezvoltată pornind de la teritorii și de la nevoile lor, într-un cadru mai amplu la nivel național.

1.7. Comitetul consideră că aspectele legate de sustenabilitate și de protecția mediului trebuie predate de la o vârstă fragedă, adoptând instrumente educaționale inovatoare care țin cont de protecția mediului, de dezvoltarea socială și economică și de atingerea obiectivelor aferente. Aspecte precum educația de calitate pentru toți și locurile de muncă decente pentru cei care o asigură sunt esențiale în acest sens.

1.8. CESE subliniază că este important ca școlile să se implice în aspecte legate de tranziția verde în colaborare cu autoritățile locale și cu organizatorii de activități extrașcolare, mai ales cu organizațiile de tineret și cu societatea civilă organizată, generând astfel o îmbunătățire a conștientizării și a participării în rândul cetățenilor obișnuiți. În acest sens, CESE apreciază favorabil experiența proiectului Erasmus ecologic și așteaptă cu interes punerea în aplicare a acestuia.

1.9. Pentru a-i înzestra pe lucrători, atât pe cei tineri, cât și pe cei mai în vârstă, cu competențele necesare pentru a putea gestiona inovarea generată de tranziția verde, CESE consideră că este important să se investească în învățarea la locul de muncă și să se promoveze formarea la locul de muncă și stagiile de practică și ucenicile de calitate, care pot crea un dialog virtuos între nevoile pieței și competențele individuale ale tinerilor. Dialogul social și negocierea colectivă pot juca un rol fundamental în această privință.

1.10. CESE consideră că este esențial să existe politici de formare cuprinzătoare, care să fie integrate cu politicile industriale, coordonate cu alte strategii de dezvoltare și planificate în detaliu la nivel teritorial și local, în strânsă legătură cu partenerii sociali, pentru a garanta că tranziția verde este o tranziție justă, care nu lasă pe nimeni în urmă.

1.11. Pentru a asigura participarea adecvată a femeilor în sectoare legate de tranziția verde, CESE consideră că egalitatea de gen trebuie să constituie o parte integrantă a tranziției verzi. Statele membre ar trebui să investească mai multe resurse în orientarea profesională a tinerilor în școală și în sprijinirea lor pentru ocuparea unui loc de muncă prin servicii publice eficiente de ocupare a forței de muncă ce au o legătură adecvată cu structura de producție din teritoriul respectiv.

1.12. Tinerii antreprenori pot juca un rol important în dezvoltarea inovațiilor, inclusiv în domeniul tranziției verzi. CESE consideră că acești tineri trebuie încurajați prin formare specifică și prin sprijin pentru proiecte inovatoare, dar și prin asigurarea unui sprijin financiar adecvat.

1.13. Pentru a garanta că tranziția verde este și o tranziție justă și că se evită închiderile de întreprinderi și pierderile de locuri de muncă aferente, CESE consideră că este prioritar ca statele membre să investească resurse semnificative, începând cu cele din planurile naționale de redresare și reziliență, pentru sprijinirea întreprinderilor care trebuie să-și convertească activitățile, pentru remobilizarea lucrătorilor care au fost concediați și pentru sprijinirea antreprenorilor, mai ales a celor tineri, care intenționează să investească în întreprinderi verzi.

2. Contextul avizului

2.1. Prezentul aviz exploratoriu a fost solicitat de Președinția suedeză a Consiliului UE, pentru a investiga rolul tinerilor în tranziția verde.

2.2. „Tranziția verde” se referă la tranziția economiei și societății UE către atingerea obiectivelor climatice și de mediu, în special prin politici și investiții, în conformitate cu Legea europeană a climei, care stabilește obligația de a atinge neutralitatea climatică până în 2050, cu Pactul verde european și cu Acordul de la Paris, garantând că tranziția este justă și incluzivă pentru toți.

2.3. În condițiile acestor provocări semnificative, este important să remarcăm că generația cea mai sensibilă și mai conștientă de nevoia de a acționa pentru a atinge obiectivul privind durabilitatea mediului este chiar generația tânără. De fapt, dacă ar fi să ne gândim la o problemă actuală care poate crea o dinamică pozitivă între sensibilitatea și valorile tinerilor și întrebările deschise ale vremurilor noastre, cu un potențial inovator ridicat în ceea ce privește modelele de producție și de consum, am menționa cu siguranță mediul, promovarea sănătății și protejarea biodiversității planetei.

2.4. În ultimii ani, acțiunile în domeniul climei au mobilizat un număr mare de tineri din întreaga Europă, dezvoltându-se numeroase mișcări sociale și de mediu la nivel teritorial, național și european, constituite din tineri care au participat la demonstrații și au solicitat măsuri concrete din partea guvernelor și a responsabililor de elaborarea politicilor, pentru a proteja mediul și a asigura neutralitatea climatică.

2.5. Anul 2022 a fost declarat Anul European al Tineretului nu numai pentru a celebra și a sprijini tinerii, generația cea mai afectată de pandemie, insuflându-le noi speranțe, forță și încredere în viitor, ci și ca un prilej de a evidenția modul în care tranziția verde și cea digitală oferă noi perspective și oportunități.

3. Implicarea tinerilor în tranziția verde

3.1. Pentru a realiza o tranziție verde justă, trebuie pusă în aplicare Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU, împreună cu cele 17 obiective ale sale pentru dezvoltare durabilă (ODD), prin intermediul Pactului verde european, inclusiv punând în aplicare un nou model de guvernare care să fie mai favorabil incluziunii și capabil să îi implice pe tineri în procesele decizionale.

3.2. Deciziile pe care le iau astăzi liderii politici în ceea ce privește schimbările climatice și alte probleme de mediu vor avea repercusiuni mai ales asupra tinerilor de astăzi și a generațiilor viitoare. Tinerii au dreptul să aibă un cuvânt de spus în ceea ce privește problemele care îi afectează, după cum s-a precizat în Agenda 2030, unde tinerii sunt recunoscuți drept „agenți cruciali ai schimbării” în cadrul ODD-urilor.

3.3. Deși rolul tinerilor în construirea unei lumi mai sustenabile, mai incluzive și mai verzi este recunoscut într-o măsură tot mai mare și deși s-a proclamat un an dedicat tineretului, este clar că, în realitate, tinerii încă întâmpină dificultăți în încercările lor de a participa în mod activ în cadrul organismelor decizionale.

3.4. În ultimii ani, în pofida unui grad ridicat de activism al tineretului în ceea ce privește schimbările climatice, am asistat și la accentuarea nemulțumirii și a lipsei de încredere a tinerilor în instituțiile politice, ceea ce se reflectă în reducerea participării lor active în cadrul partidelor politice și la accentuarea absenteismului la alegerile politice, atât în calitate de votanți, cât și de candidați. Aceasta reprezintă o amenințare pentru sistemul democratic și un obstacol în calea dezvoltării de politici orientate către viitor, începând cu cele necesare pentru a răspunde provocărilor tranziției climatice și capabile să răspundă diferitelor sensibilități și nevoi. În acest sens, CESE consideră că promovarea participării tinerilor la politică și la alte procese decizionale ar trebui să constituie o prioritate și că ar trebui explorate toate opțiunile pentru ca aceasta să devină fezabilă și eficace la toate nivelurile.

3.5. Ca punct de pornire, ar fi important să se identifice și să se depășească obstacolele sociale, economice și culturale din calea participării depline a tinerilor, ceea ce se poate datora și unei lipse de conștientizare sau dificultăților de acces la informațiile privind participarea tinerilor și mecanismele de reprezentare. Un alt aspect care ar trebui subliniat se referă la modalitățile noi, deseori informale, în care se implică și dialoghează tinerii din zilele noastre, deseori prin utilizarea tehnologiei și a platformelor de comunicare socială, și care ar trebui luate în considerare, întrucât pot mobiliza generații întregi.

3.6. Sustenabilitatea este adânc înrădăcinată în viziunea tinerilor despre lume și în procesele lor decizionale, fiind însă însoțită de un grad ridicat de pragmatism. Organizațiile de tineret, care reprezintă interesele și sensibilitățile a milioane de tineri din Europa, pot juca, așadar, un rol important în garantarea faptului că tânăra generație nu numai că își poate face auzită vocea la nivelul instituțiilor și al societății civile, ci are și oportunitatea de a aduce o contribuție semnificativă și calificată la procesul decizional de la nivel local, regional, național și european⁽¹⁾.

3.7. Din aceste motive, CESE subliniază că este important să se creeze oportunități pentru ca toate organizațiile de tineret mai reprezentative – începând cu cele care îi reprezintă pe tinerii cei mai vulnerabili și pe cei care locuiesc în zonele cele mai periferice și rurale – să fie implicate în procesul de elaborare a politicilor și în dezvoltarea de idei pe teme legate de sustenabilitate.

3.8. Organizațiile de tineret pot îndeplini numeroase funcții și joacă un rol fundamental în diseminarea și punerea în aplicare a proiectelor legate de mediu și de sustenabilitate. Din acest motiv, CESE invită instituțiile UE să ofere acestor asociații sprijin financiar structural prin resurse adecvate și specifice, astfel încât organizațiile de tineret să dispună de condițiile necesare pentru a asigura și a dezvolta implicarea tinerilor în tranziția verde.

3.9. Cu toate acestea, implicarea, ca atare, nu este suficientă. Toate politicile publice trebuie să țină cont de impactul pe care îl vor avea asupra tinerilor și de așteptările acestora, inclusiv de cele ale generațiilor viitoare. Prin urmare, trebuie desfășurată o evaluare *ex ante*, *in itinere* și *ex post* a tuturor investițiilor, inclusiv a celor legate de tranziția verde, pentru a stabili cu certitudine, prin utilizarea de indicatori, efectele economice, politice și sociale pe care le vor avea acestea asupra tinerilor generații.

3.10. CESE încurajează instituțiile UE și statele membre să pună în aplicare măsuri și mecanisme care să garanteze că perspectiva tineretului este luată în considerare în toate domeniile de politică, creând totodată un spațiu în care tinerii să poată aduce o contribuție coerentă și bazată pe competențe la provocările cu care se confruntă, prin adoptarea deplină a testului UE pentru tineret⁽²⁾.

3.11. Acțiunea de care au nevoie atât planeta, cât și dezvoltarea avansată a statelor membre ale UE, este capacitarea tinerilor în cadrul a patru piloni: implicarea în procesele de schimbare; posibilitatea de a juca un rol activ prin exercitarea responsabilității în raport cu o serie de opțiuni individuale și colective; îmbunătățirea cunoștințelor privind transformările în curs și consecințele inevitabile ale tranziției verzi și digitale; și dezvoltarea de competențe pentru a interveni în mod calificat.

4. Tranziția verde în educație și pe piața muncii

4.1. Anul 2023 a fost declarat Anul european al competențelor. CESE consideră că este fundamental ca inițiativele și politicile care vor fi adoptate în acest context să fie corelate cu tema tranziției verzi, cu dezvoltarea durabilă și cu provocările cu care se confruntă tinerii într-o lume aflată în schimbare rapidă.

(1) Avizul CESE pe tema „Către un angajament structurat al tinerilor privind clima și durabilitatea în procesul decizional al UE” (JO C 429, 11.12.2020, p. 44).

(2) Avizul CESE pe tema „Testul UE pentru tineret” (JO C 486, 21.12.2022, p. 46).

4.2. În contextul urgenței climatice și de mediu, educația pentru sustenabilitate ar trebui să devină o prioritate pentru școli. Profesorilor le revine un rol esențial de jucat pentru a se asigura că elevii sunt conștienți de aspectele climatice și dețin cunoștințele și competențele de care au nevoie pentru a participa la economia verde. Profesorii și școlile pot adopta numeroase abordări pentru a explora aceste probleme împreună cu elevii, însă pentru aceasta este nevoie de educație de calitate pentru toți și de locuri de muncă decente pentru cei care o oferă. CESE consideră că este esențial să se asigure finanțare adecvată la nivel european, național, regional și local pentru a oferi sprijin unor proiecte și inițiative care să stimuleze și să pună în aplicare predarea și învățarea în domeniile mediului și sustenabilității.

4.3. Tema tranziției verzi și strategiile de dezvoltare durabilă sunt absolut transversale. Prin urmare, educația și dezvoltarea competențelor pe care pe care tinerii se așteaptă să le obțină în acest domeniu trebuie să fie evaluate pe baza unei abordări transversale, care să poată asigura competențe teoretice și practice, inclusiv punând în aplicare și îmbunătățind parcursul de la școală la muncă și uceniile profesionale. Formarea în aceste domenii ar trebui, de asemenea, să devină structurală, fiind concepută și dezvoltată pornind de la teritorii și de la nevoile lor, într-un cadru mai amplu la nivel național și urmărind învățarea pe tot parcursul vieții.

4.4. Predarea aspectelor legate de sustenabilitate și de protecția mediului în rândul copiilor ar trebui să înceapă de la o vârstă timpurie, de la grădiniță, și să continue cu programe dedicate de-a lungul anilor de școală. Prin urmare, este important ca profesorii să beneficieze la rândul lor de formare specifică și să li se garanteze oportunități pentru a-și actualiza în mod constant competențele.

4.5. Introducerea unor parcursuri de tranziție verde și culturală în cadrul proceselor educaționale presupune reafirmarea rolului educațional al școlilor, cărora le este încredințată misiunea de a sprijini parcursuri civice capabile să-i învețe pe elevi cum să adopte un stil de viață nou și sustenabil. Astfel, elevii devin protagoniștii unei schimbări care îi conduce către un nou model de societate, ce plasează mediul în centrul atenției și le permite să experimenteze și să disemineze noi stiluri de viață, aflate în echilibru cu natura.

4.6. Contextul actual, care se schimbă în mod constant și rapid, necesită dezvoltarea de noi medii educaționale inovatoare prin crearea unui nou alfabet ecologic, conform cu obiectivele Agendei 2030 și centrat pe metodele de punere în aplicare a economiei circulare și pe instrumentele oferite de abordarea din perspectiva ciclului de viață⁽³⁾, care ține cont de protecția mediului, de dezvoltarea socială și economică și de atingerea obiectivelor conexe.

4.7. CESE subliniază că fiecare dintre noi are nevoie de cunoștințele necesare pentru a combate schimbările climatice, în special în ceea ce privește toate aspectele consumului și producției durabile, opțiunile alimentare responsabile, reducerea risipei de alimente, precum și utilizarea energiei durabile. Educația tinerilor ar trebui sprijinită prin formarea pe tot parcursul vieții pentru părinți și prin educarea cetățenilor⁽⁴⁾.

4.8. Prin urmare, succesul tranziției ecologice va depinde de capacitatea școlilor de a lucra în colaborare cu autoritățile locale și cu organizatorii de activități extrașcolare, mai ales cu organizațiile de tineret și cu societatea civilă organizată, generând o îmbunătățire a conștientizării și a participării în rândul cetățenilor obișnuiți. În acest sens, CESE apreciază favorabil experiența proiectului Erasmus ecologic și așteaptă cu interes punerea în aplicare a acestuia.

4.9. Conștientizarea, cunoștințele și asumarea activă a unei poziții de lider în ceea ce privește protecția mediului sunt chiar mai solide la nivelul generației tinere, numită și Generația Z (tinerii sub 25 de ani) și în rândul celor cu un nivel superior de educație și cu instrumente culturale mai puternice. Aceasta înseamnă că sensibilizarea și informațiile calificate vor crește și se vor consolida, dar și că răspunsurile pozitive necesare pot fi consolidate prin îmbunătățirea educației tinerilor și prin dezvoltarea capitalului lor uman în domeniile social și economic. Dimpotrivă, calificările educaționale scăzute și dificultățile în a intra pe piața muncii încetinesc contribuția la creșterea actuală a țării și, de asemenea, fragilizează rolul tinerilor ca participanți activi la noi procese de creștere, care sunt mai bine sincronizate cu provocările epocii în care trăiesc.

⁽³⁾ <https://www.lifecycleinitiative.org/starting-life-cycle-thinking/what-is-life-cycle-thinking/>

⁽⁴⁾ Avizul CESE „Capacitatea tinerilor pentru a realiza dezvoltarea durabilă prin educație” (JO C 100, 16.3.2023, p. 38).

4.10. Fără competențe nu poate exista tranziție. Este fundamental ca lucrătorii, atât cei tineri, cât și cei mai în vârstă, să fie înzestrați cu competențele necesare pentru a gestiona inovarea generată de tranziția verde, care are în mod inevitabil – și va avea și în viitor – un impact semnificativ asupra lumii muncii. CESE consideră că este important să se investească în învățarea la locul de muncă. Învățarea la locul de muncă, adică setul de practici de formare și învățare care se dezvoltă în contexte profesionale, mai ales sub forma ucenicilor, reprezintă un atu decisiv pentru (re)dobândirea de competențe, atât tehnice, cât și transversale. Formarea la locul de muncă, stagiile de practică și uceniile sunt trei forme care, în felul lor propriu și divers, contribuie la crearea unui dialog virtuos între nevoile pieței și competențele individuale ale tinerilor. Partenerii sociali joacă un rol esențial în realizarea acestui deziderat, prin dialog social și negocieri colective.

4.11. Tranziția verde trebuie să fie o tranziție justă, asigurând reconversia și perfecționarea profesională pentru lucrători și locuri de muncă de calitate pentru toți, astfel încât nimeni să nu fie lăsat în urmă. Din acest motiv, CESE consideră esențial ca politicile de formare să fie cuprinzătoare, integrate cu politicile industriale, coordonate cu alte strategii de dezvoltare și planificate în detaliu la nivel teritorial și local, în strânsă colaborare cu partenerii sociali.

4.12. În prezent, se constată că nu există o astfel de abordare cuprinzătoare și că competențele verzi și, drept urmare, locurile de muncă verzi sunt puțin răspândite, în special în rândul persoanelor cu niveluri de educație și de competențe mai scăzute. Există, așadar, riscul de a genera o nouă polarizare: între cei care posedă competențe verzi și, astfel, se bucură de o capacitate de inserție profesională excelentă în scenariile deschise de tranziția verde și cei care, în schimb, rămân excluși din cadrul acestor procese de formare, dețin competențe limitate și, deseori, efectuează sarcini operaționale care riscă să dispară din cauza efectului combinat al tranziției verzi și al automatizării industriale.

4.13. Egalitatea de gen trebuie și ea să constituie o parte integrantă a strategiilor pentru economia verde. Femeile tinere sunt subreprezentate în domeniul tehnologic și în cel științific, deoarece este puțin probabil ca ele să aleagă o educație de specialitate în aceste domenii ca urmare a stereotipurilor de gen, potrivit cărora anumite locuri de muncă sunt exclusiv masculine. Pentru a asigura o participare adecvată a femeilor în sectoarele care trec și vor trece, în viitorul apropiat, printr-o dezvoltare majoră ca urmare a tranziției verzi, trebuie combătute aceste stereotipuri, iar orientarea profesională în școli poate juca un rol fundamental. CESE consideră că statele membre ar trebui să investească mai multe resurse în orientarea profesională a tinerilor în școală și în sprijinirea lor pentru ocuparea unui loc de muncă, prin servicii publice eficiente de ocupare a forței de muncă ce au o legătură adecvată cu structura de producție din teritoriul respectiv.

4.14. Dezvoltarea inovării este fundamentală pentru succesul tranziției verzi. Încurajarea tinerilor care dau dovadă de spirit antreprenorial în procesul de inovare, prin formare specifică și prin sprijin pentru proiecte inovatoare, dar și asigurând sprijin financiar adecvat, este, așadar, un aspect esențial pentru atingerea obiectivelor.

4.15. Tranziția verde în Uniunea Europeană ar putea crea un milion de noi locuri de muncă până în 2030, dar ar putea determina și intrarea în șomaj a unui număr de persoane cuprins între 500 000 și 2 milioane, potrivit unei evaluări a impactului ⁽⁵⁾ efectuată de Agenția Europeană de Mediu. CESE consideră că este prioritar ca statele membre să investească resurse semnificative, începând cu cele din planurile naționale de redresare și reziliență, pentru sprijinirea întreprinderilor care trebuie să-și transforme activitățile, pentru remobilizarea lucrătorilor care au fost concediați și pentru sprijinirea antreprenorilor, mai ales a celor tineri, care intenționează să investească în întreprinderi verzi.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/swd-2020-176-final-part>